

Христов О.Л.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИКІВ

Необхідною гарантією демократичного розвитку держави є утвердження громадянського суспільства шляхом створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян в органах влади та місцевого самоврядування (як загально державного так і місцевого значення) [1]. Відповідно ст. 5. Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI утвердження громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави є основною засадою внутрішньої політики у сфері формування інститутів громадянського суспільства [2]. До найбільш важливих і значимих питань у внутрішній сфері є забезпечення безпеки, законності й правопорядку, охорона та захист прав і свобод людини і громадянина, протидія правопорушенням, тобто реалізація правоохоронної функції держави в межах, передбачених відповідними нормативно - правовими актами.

В умовах сьогодення досить важливим є питання використання громадськості працівниками правоохоронних органів під час досудового розслідування, проте рівень такої взаємодії, яка значною мірою може позитивно позначитися на ефективності протидії злочинності взагалі, виявленні й розслідуванні окремих видів злочинів зокрема, у тому числі пов'язаних із незаконним обігом наркотиків. Проте сьогодні рівень такої взаємодії між громадськістю та правоохоронними органами є досить низьким.

У зв'язку з цим, у сучасних умовах формування тенденції до зростання організованої та професіональної злочинності у сфері незаконного обігу наркотиків правоохоронним органам для досягнення вагомих результатів необхідна більш ефективна робота з виявлення і усунення злочинних проявів та швидке, повне й всебічне їх розслідування, а це передбачає і більш високий рівень взаємодії слідчих та оперативних підрозділів з громадськістю.

Зміни основних векторів розвитку громадянського суспільства, зростання його ролі в різноманітних сферах – від просування реформ на державному і місцевому рівнях, європейської інтеграції та розвитку електронного урядування до надання волонтерської допомоги, зокрема правоохоронним органам, передбачених Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства

пільства в Україні на 2016 – 2020 [3], у концепті трансформаційних процесів, передбачених Стратегією розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року [4] сьогодні набуває особливого значення.

Взаємодія слідчого та громадськості у підготовці та проведенні огляду місця події за фактами незаконного обігу наркотиків може реалізуватися у формі сприяння в охороні місця події, пошуку слідів злочину та ін.

Дієву допомогу громадськості може надати як у з'ясуванні причин і умов, що спонукали до вчинення злочинів, так і в реалізації намічених слідчим заходів щодо їх усунення. Позитивну роль тут відіграють різні громадські комісії, які розкривають і недоліки в організації роботи і допущені зловживання, і породили їх причини [5], у тому числі й щодо незаконного обігу наркотиків.

Умовно, форми участі громадськості в розкритті та розслідуванні злочинів поділяються можна поділити на дві групи: 1) не пов'язані з провадженням слідчих дій; 2) пов'язані з підготовкою та провадженням слідчих дій [6, с. 50]. Форми, не пов'язані з провадженням слідчих дій базуються на власній ініціативі громадян, які можуть припинити злочинні діяння та повідомляти до правоохоронних органів про вчинення суб'єктом злочину. Також, можливе створення громадських формувань, які матимуть змогу допомагати слідчому у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Форми використання громадськості, пов'язані з підготовкою та провадженням слідчих дій й оперативних заходів:

- використання громадськості під час відтворення або реконструкції обстановки для ефективного провадження окремих слідчих дій;
- використання осіб та громадських формувань з метою виявлення джерел інформації стосовно дій, що розслідуються;
- використання громадськості для охорони слідчих дій, які проводяться (наприклад, огляду);
- використання громадськості для виконання окремих технічних прийомів, необхідних для проведення слідчої дії, пошукових дій для виявлення та вилучення речових джерел;
- використання громадськості для виконання окремих організаційних заходів, профілактики [6, с.50].

Такі форми використання громадськості дадуть можливість слідчим підрозділам ефективно провести слідчі (розшукові) дії та отримати більшу кількість інформації про факти незаконного обігу наркотиків, місця їх вживання й осіб, причетних до вчинення таких злочинів. Також, представники громадських формувань зможуть проводити заходи профілактики та недопущення вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, здійснювати громадський контроль.

Слід зазначити, що кількість виявлених окремих видів злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів не є однаковою у різних регіонах України (рівень контрабанди наркотич-

них засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів – ст. 305 КК України, незаконне перевезення, пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів – ст. 307 КК України знижується у напрямку з південного сходу до заходу України). В той же час у центральних та західних областях переважають незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту – ст. 309 КК України, посів або вирощування снотворного маку чи конопель – ст. 310 КК України та ін.

У цьому контексті доцільно використовувати допомогу волонтерських організацій, ефективність діяльності яких яскраво відображується у період введення особливих станів у державі, зокрема з 2014 р. – АТО.

До таких організацій, зокрема, можна віднести Армія «SOS», «Громадська Варта Харкова», благодійний фонд «Мир і порядок», Всеукраїнське об'єднання «Українські рубезі», благодійний фонд «Благодійна організація «Благодійний фонд Крила Фенікса», «Волонтери без кордонів», фонд «Підтримай армію України», «Союз Народна Пам'ять», громадська організація «Патріот», група «МАМО», «Медична служба «Хоттабич», «Волонтерська медична служба», «Аеророзвідка» та ін. разом з працівниками поліції виконують ряд завдань.

Тому ефективна боротьба із злочинами у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів передбачає широке залучення громадськості до їх запобігання, виявлення, припинення та розслідування. Участь громадськості у розкритті та розслідуванні злочинів сприяє швидкому виявленню наркозлочинів ще на ранніх стадіях формування кримінально активних груп.

1. Безпалова О.І. Особливості реалізації правоохоронної функції держави інституціями громадянського суспільства / О.І. Безпалова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2016. - Вип. 20. – С. 4-7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2016_20_3.

2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI // офіційний сайт ВРУ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

3. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки : указ Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.

4. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року : Розпорядження КМУ від 15.11.2017 р. № 1023-р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-p>.

5. Сидоров В.Є. Початковий етап розслідування: організація, взаємодія, тактика. М., 1992. – С.164.

6. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кузьмічов Я.В. та ін. Криміналістика: питання і відповіді. Навч. посіб.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 280 с.